

Šľachtiteľský program plemena východofrízka ovca

Úvod šľachtiteľského programu:

Tento šľachtiteľský program je vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootecnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení Nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“).

Šľachtenie plemena východofrízka ovca vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootecnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre ovce chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobou stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako chovateľská organizácia nesúca šľachtiteľský program podľa Nariadenia EPaR č. 2016/1012 a ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona č. 194/1998 o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je sústava šľachtiteľských opatrení vedúcich k zmeneniu tých vlastností a znakov hospodárskych zvierat, ktoré rozhodujú o plnení cieľa chovu. Pri zachovaní zdravia a ekonomiky chovu. Na naplnenie šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Úžitkové vlastnosti plemena

Ide o polojemnovlnové, veľmi ranné plemeno. Pri dobrej výžive možno jahničky (jarky) pripustiť už vo veku 7 - 8 mesiacov. Vyniká plodnosťou, ktorá sa pohybuje okolo 200 % (plemenný štandard 170 – 210 %). Živá hmotnosť bahníc 65 - 85 kg (u nás 60 – 75 kg), baranov 80 - 100 kg, produkcia vlny u bahníc 3,5 - 5,0 kg, u baranov 5,0 - 6,0 kg.

Sortimenty vlny bahníc chovaných u nás B/C - C/D, pri výťažnosti 60 – 70 %, prirodzená dĺžka vlny 100 - 120 mm, vlna hrubších sortimentov má výrazné oblúčkovanie. Priemerné denné prírastky (ďalej len „PDP“) do odstavu 260 - 300 gramov. Východofrízske plemeno je najčastejšie zaraďované medzi plemená mliekového úžitkového typu, pričom dosahuje vynikajúcu plodnosť a aj vlnová úžitkovosť je u tohto plemena veľmi dobrá (trojstranná úžitkovosť). Produkcia mlieka po odstave jahniat u nás je 200 - 300 kg. Dĺžka dojenej periódy je až 260 dní. V niektorých chovoch v zahraničí sa dosiahla produkcia mlieka za laktáciu viac ako 700 kg, ojedinelo až nad 1000 kg, s obsahom tuku 6 - 7 %. Rekordná produkcia mlieka je 1 498 kg.

Barany sa využívajú u nás v rámci zošľachtovacieho kríženia cigájok a zošľachtených valašiek na zlepšenie mliekovej úžitkovosti a plodnosti.

Postup šľachtenia plemena

Šľachtiteľský program v chove oviec dojného plemena VF je zameraný na zlepšenie jeho genetických potencie, najmä pre žiaducu úžitkovosť, ktorou je produkcia mlieka. V procese šľachtenia bude využívaná výhradne čistokrvná plemenitba so zámerom zlepšiť produkciu mlieka. Šľachtenie je založené na výbere najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Na zabezpečenie rastu úžitkovosti cestou čistokrvnej plemenitby je potrebné sprísniť selekciu plemenných zvierat. Tá sa bude vykonávať na podklade údajov získaných v Kontrole úžitkovosti oviec a kôz (KÚOaK). KÚOaK sa riadi schválenou metodikou a každý chovateľ má právo si pre svoj chov zvoliť úroveň kontroly, v závislosti od úžitkového využívania svojho stáda.

Podľa metodiky sú v KÚOaK zbierané informácie o plodnosti, intenzite rastu a produkcii mlieka. Získané dáta sa okrem selekcie zvierat môžu používať aj na odhad plemenných hodnôt úžitkových parametrov vhodnými štatistickými metódami podľa metodiky schválenej Šľachtiteľskou radou. V chovoch sa môže využívať aj genomické hodnotenie plemenných zvierat. Uplatňovanie konkrétnych metód selekcie v rámci šľachtenia jednotlivých plemien oviec a kôz určí Šľachtiteľská rada oviec a kôz svojim uznesením. V ďalších rokoch, ak bude

speňažovanie mlieka realizované aj s ohľadom na obsah zložiek mlieka, a ak bude záujem zo strany chovateľov, je možné vytvoriť systém na zber dát a odhad plemennej hodnoty pre obsah zložiek mlieka.

Rozširovanie strojového dojenia prináša potrebu venovať zvýšenú pozornosť morfológickým a funkčným vlastnostiam vemena. Tie sa stavajú dôležitým selekčným kritériom pre vhodnosť oviec na strojové dojenie. Z tohto dôvodu by mal byť vytvorený systém lineárneho hodnotenia vemena, s výhľadom na budúce genetické hodnotenie a odhad plemenných hodnôt.

Zlepšovanie úžitkových vlastností plemena je najefektívnejšie cez výber najlepších otcov nasledujúcej generácie. Možnosť vyššej intenzity selekcie a rozširovanie pozitívne selektovaných baranov je možné cez insemináciu. Prípadné širšie využitie inseminácie bude vyžadovať dôslednejšie hodnotenie a selekciu plemenných zvierat.

Pre zvýšenie dôveryhodnosti plemenných hodnôt je potrebné zvyšovať ich spoľahlivosť. V spolupráci s výskumnými organizáciami budú vypracované odporúčania pre zlepšenie štruktúry chovov, a to hlavne z hľadiska ich vzájomnej previazanosti cez referenčné zvieratá, aby sa zlepšila spoľahlivosť odhadov. Podmienkou zlepšovania spoľahlivosti je tiež presná a spoľahlivá evidencia zvierat, overenie pôvodu zvierat, presné merania a kvalitné vedenie všetkých databáz v rámci PK a KÚOaK. Plemenné hodnoty sa budú publikovať len ak ich spoľahlivosť dosiahne hodnotu vyššiu ako 0,5.

Kontrolu úžitkovosti oviec a kôz vykonáva Zväz chovateľov oviec a kôz na základe nariadenia EPaR 2016/1012 a poverenia Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, alebo ním poverená tretia strana. Výkon KÚOaK sa riadi metodikou schválenou orgánmi ZCHOK na to oprávnenými.

Plemenná kniha oviec sa riadi osobitným štatútom vypracovaným v súlade s platnou legislatívou a schválením orgánmi ZCHOK na to oprávnenými .

Keďže sa jedná o málo početnú populáciu, je potrebné rátať s nákupom plemenníkov zo špičkových chovov v EÚ. Treba tiež dodržiavať zásady zakotvené v programe eradikácie scrapie a vyberať iba jedincov vyhovujúcich genotypov s alelami ARR.

Geografické vymedzenie

Tento šľachtiteľský program je uplatňovaný výhradne na území Slovenskej republiky.

**Plemenný štandard a chovný cieľ plemena východofrízka ovca
chovaného v SR**

Ukazovateľ		východofrízka ovca
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Stredný až veľký telesný rámec, hlava úzka a neovlnená, chvost a končatiny neovlnené, tenšie a vysoké. • Vemeno široké a veľmi dobre formované. ☐ Polojemnovlnové plemeno, vlna biela a rúno polouzavreté. • Plemeno ranné a plodné, náročnejšie na chovateľské podmienky. Barany temperamentné. • Barany aj ovce bezrohé.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Vlnovo-mliekový až mliekový úžitkový typ s vynikajúcou plodnosťou.
	Chovný cieľ	Mliekový úžitkový typ. Prioritné zameranie: produkcia mlieka, jatočných jahniat a baranov pre zošľachtovacie a úžitkové kríženie.
Hmotnosť bahníc	<i>Plemenný štandard</i>	65 kg
	Chovný cieľ	75 kg
Hmotnosť plemenných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	85 kg
	Chovný cieľ	100 kg
*Hmotnosť jariek	<i>Plemenný štandard</i>	45 kg
**Hmotnosť aukčných baranov	<i>Plemenný štandard</i>	65 kg
	Chovný cieľ	75 kg
PDP jahniat do odstavu – jahničky	<i>Plemenný štandard</i>	0,260
	Chovný cieľ	0,310
PDP jahniat do odstavu – baránky	<i>Plemenný štandard</i>	0,300
	Chovný cieľ	0,360
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	210 kg
	Chovný cieľ	250 kg
Jemnosť vlny	<i>Plemenný štandard</i>	31,1 – 37,0 µm sortiment B/C – C/D
Plodnosť na obahnenú ovcu	<i>Plemenný štandard</i>	170 %
	Chovný cieľ	200

*hmotnosť jahničiek do 1 roka musí byť minimálne 2/3 živej hmotnosti bahníc

**uvádzaná hmotnosť sa týka baranov vo veku nad 1 rok, do 1 roku musí mať baran minimálne 2/3 živej hmotnosti aukčného barana